

Wymagania edukacyjne z podstaw przedsiębiorczości

Dział programu	Lp.	Temat lekcji	Poziom wymagań				
			konieczny <i>Uczeń:</i>	podstawowy <i>Uczeń:</i>	rozszerzający <i>Uczeń:</i>	dopelniający <i>Uczeń:</i>	wykraczający <i>Uczeń:</i>
KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA	1.	Kim jest osoba przedsiębiorcza? Typy osobowości	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość • definiuje osobowość 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typy osobowości 	
	2.	Role społeczne i rodzaje zachowań	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „rola społeczna” • definiuje pojęcie „rola organizacyjna” • rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje role przypisane i osiąmane • wyjaśnia, czym są napięcie ról oraz konflikt ról i podaje przykłady wystąpienia tych sytuacji • omawia poszczególne rodzaje zachowań w kontekście osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje własne role społeczne i typowe dla nich zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typowe role organizacyjne • wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej
	3.	Komunikacja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując szczególnie jego elementy • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji • definiuje pojęcie „empatia” • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania
	4.	Podejmowanie decyzji	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego • wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji • omawia wady oraz zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zasady podejmowania racjonalnych decyzji • wyjaśnia, czym jest racjonalność decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ luki informacyjnej na podjętej decyzji • charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz rzeczowo
	5.	Konflikty i ich rozwiązywanie. Negocjacje	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacja”, „arbitraż” • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji
A N I A C C	6.	Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „gospodarka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia proces transformacji 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty świadczące 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje działania składające się n

		rynkowa. Podmioty gospodarki	rynkowa”, „mechanizm rynkowy”, „popyt”, „podaż”, „plan Balcerowicza” • wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej	między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową • wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej	polskiej gospodarki • wyjaśnia, na czym polegał plan Balcerowicza	o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej	proces transformacji gospodarczej w Pol
7.		Rynek w gospodarce	• wyjaśnia znaczenie terminu „rynek” • wymienia funkcje rynku • klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany	• podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta	• wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą)	• określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu	• wykazuje potrzebę wspierania konkurencji w walce z monopolem
8.		Popyt, podaż i cena	• wyjaśnia znaczenie terminów: „popyt”, „podaż”, „cena”, „dobra komplementarne”, „dobra substytucyjne”, „cena równowagi rynkowej”, „punkt równowagi rynkowej” • definiuje prawo popytu • definiuje prawo podaży	• wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż	• wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu • analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu	• wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego • wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej	• wyjaśnia zjawisko elastyczności cenowej popytu
9.		Gospodarstwa domowe	• definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „budżet domowy”, „deficyt budżetowy”	• wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych	• wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne (z podziałem na stałe i zmienne) • ocenia strukturę wydatków własnej rodziny	• tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim	• proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym
10.		Konsument, czyli „król rynku”	• wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rekojmia”	• wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów oraz określa ich cele i zadania • podaje różnice między reklamacją a gwarancją	• wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość • przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową	• przedstawia zasady składania reklamacji w wypadku niezgodności towaru z umową • przedstawia drogę egzekwowania własnych praw przez konsumenta	• wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta • wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmonopolizacji cenowej
11.		Rola państwa w gospodarce	• wyjaśnia znaczenie terminów: „interwencjonizm państwowy”, „dobra publiczne” • wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mikroekonomiczna”	• wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa	• wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę • określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę	• określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej	• przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę
12.		Wzrost i rozwój gospodarczy państwa	• wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny”	• rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego	• wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB • charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce • omawia przebieg klasycznego	• porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami tych wskaźników dla innych państw • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa	• klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma ograniczone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu

PIENIĄDZI BANKOWOŚĆ

					cyklu koniunkturalnego	na podstawie analizy odpowiednich wskaźników ekonomicznych	koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka
	13.	Budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne źródła dochodów państwa • wymienia główne wydatki budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wahań deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB
	14.	Pieniądz	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia ewaluację pieniądza • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • omawia skutki inflacji • przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnia obieg pieniądza w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siły nabywczej) • omawia poziom inflacji w Polsce w latach 1989–2010 oraz podaje jej przyczyny i działania, w których wyniku nastąpiło osłabienie dynamiki procesów inflacyjnych
	15.	Banki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy” • wymienia elementy systemu bankowego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego • rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność • wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce • wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP • określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego • identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP • wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych wprowadzoną przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych przez banki osobom fizycznym i przedsiębiorcom • wyjaśnia rolę banków w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe różnice między bankami komercyjnymi a SKOK-ami
	16.	Rachunki bankowe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych • rozróżnia rodzaje kont osobistych • wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje • identyfikuje rodzaje kart płatniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty bankowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych • oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji • porównuje oferty wybranych usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej
	17.	Kredyty	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje kredytów wg różnych kryteriów (okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu • wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów

			<p>„zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa”</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między kredytem a pożyczką 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego 	stosowane przez banki	określonym dochodzie	
	18.	Pozabankowe formy inwestowania	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny” • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów (przedmiotu inwestycji, podmiotu inwestowania) • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne • wyjaśnia pojęcie „emisja akcji” i zna zasady emisji 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz wg uprawnień właścicieli akcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce • rozróżnia ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) • wyjaśnia pojęcia: „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” • wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce odgrywają fundusze inwestycyjne
	19.	Gielda	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „gielda” oraz charakteryzuje jej rodzaje • wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, „ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW • wymienia podstawowe indeksy na GPW 	<ul style="list-style-type: none"> • określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW • omawia systemy notowań na GPW • wyjaśnia znaczenie podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje tabele z informacjami giełdowymi • omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie • omawia rolę giełdy w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rys historyczny GPW • określa miejsce GPW na europejskim rynku kapitałowym
PODATKI UBEZPIECZENIA	20.	Podatki	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „podatek” • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „podatnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa opodatkowania” 	<ul style="list-style-type: none"> • argumentuje konieczność płacenia podatków • wymienia i charakteryzuje funkcje podatków • identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia rodzaje podatków • charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne i regresywne 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha • omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym • ocenia system podatkowy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego • wyjaśnia znaczenie terminu „Dzień Wolności Podatkowej” • porównuje stopień obciążenia podatkami obywatela w różnych krajach
	21.	Roczne rozliczenie podatku	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia ulgi podatkowe obowiązujące w Polsce • wymienia rodzaje formularzy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby obliczania podatku wg różnych stawek podatkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę dochodów podatników w Polsce i jej zmiany w określonych latach

		dochodowego	uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku”	podatkowych	• omawia zasady wspólnego opodatkowania		
	22.	Jak wypełnić roczne zeznanie podatkowe?	• wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego	• wyjaśnia znaczenie terminu „Urzędowe Poświadczenie Odbioru” (UPO)	• omawia zasady wspólnego opodatkowania	• wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych	
	23.	Ubezpieczenia	• wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie • wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne”, „ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja”	• wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela • wymienia filary systemu emerytalnego w Polsce	• wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczenia) • charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce	• wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury • wyjaśnia, jaką rolę w gospodarce odgrywają fundusze emerytalne • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń	• podaje różnice między redystrybutywnym a kapitałowym modelem ubezpieczeń społecznych
PRZEDSIĘBIORSTWO	24.	Cele i rodzaje działalności gospodarczej	• wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele gospodarowania • wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania	• wymienia i omawia czynniki produkcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej	• podaje przykłady działań zgodnych z koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu	• określa rodzaj działalności gospodarczej wg PKD 2007	
	25.	Klasyfikacja przedsiębiorstw	• wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”	• omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw • wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw	• wymienia i charakteryzuje formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw	• klasyfikuje rodzaje spółek • omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskim systemie gospodarki	• określa rolę przedsiębiorstw z sektora M w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny)
	26.	Zakładanie firmy	• definiuje pojęcia „makrootoczenie przedsiębiorstwa”, „mikrootoczenie przedsiębiorstwa”	• wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej • wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa	• wymienia i omawia czynniki warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa	• dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu działalności przedsiębiorstwa	• wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG
	27.	Biznesplan	• wyjaśnia, czym jest biznesplan • wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu • wyjaśnia pojęcia: „analiza rynku”, „rynek potencjalny”	• wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu	• uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa • wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT	• sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie	

	28.	Zarządzanie przedsiębiorstwem	<ul style="list-style-type: none"> definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii” wymienia i omawia zasady pracy zespołowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy procesu zarządzania oraz jego przebieg wymienia różne style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności
	29.	Sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady kosztów stałych oraz zmiennych przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wyznacza na prostych przykładach próg rentowności omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej
	30.	Księgowość przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „rachunkowość firmy” wymienia podstawowe zasady księgowości klasyfikuje i opisuje dowody księgowe 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia funkcje rachunkowości wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność prowadzenia rachunkowości w firmie podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostarczonych danych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „kreatywna księgowość” oraz omawia przyczyny i konsekwencje tego zjawiska
	31.	Marketing	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele wymienia rodzaje mediów reklamowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zjawisko kreowania marki firmy uwzględniając znaczenie barw firmowych
	32.	Etyka w pracy i w biznesie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa” definiuje pojęcie „mobbing” wyjaśnia pojęcie „korupcja” 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela zachowania etyczne i nieetyczne w wypadku pracodawcy i pracownika wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi identyfikuje rodzaje korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania wymienia zasady etycznego pracownika – kodeks etyczny wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która – działając zgodnie z zasadami etyki – odniosła w życiu zawodowym sukces dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładowy kodeks etyki zawodowej danej profesji (np. nauczyciel)
PRA CA	33.	Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pracę jako wartość wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy wymienia i charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu i 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej

		<p>„współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie”</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego uczestników 	<p>do podejmowania pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka 	<p>przyczyny oraz konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy</p>	<p>podaży pracy</p>	
34.	Poszukiwanie pracy	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy • wyjaśnia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe • 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniające zawody deficytowe i nadwyżkowe-oraz najczęstsze oczekiwania pracodawców) • wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy • odróżnia wiarygodne oferty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) • analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim • wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia formularz Europass CV w języku polskim
35.	Rozmowa kwalifikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej • analizuje najczęściej zadawane pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych 	
36.	Zatrudnienie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadectwo pracy”, „płaca” • wymienia rodzaje umów o pracę • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło) • wymienia i omawia funkcje płacy • wymienia instytucje w Polsce stojące na straży praw pracowniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników oraz pracodawców • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym pracownika młodocianego) oraz pracodawcy • wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto) • wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy • analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy • oblicza płacę netto 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu p w zależności od sytuacji problemowej
37.	Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „bezrobocie”, „stopa bezrobocia”, „osoba bezrobotna”, „BAEL” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia warunki, które trzeba spełnić, aby otrzymać status bezrobotnego • charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje bezrobocia ze względu na przyczynę i formę występowania • wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia • wymienia i omawia sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę aktywnej i efektywnej walki z bezrobociem • oblicza stopę bezrobocia • analizuje dane statystyczne dotyczące wielkości i struktury bezrobocia w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania

					walki z bezrobociem (pasywne i aktywne)	<ul style="list-style-type: none"> formułuje wnioski na temat bezrobocia w województwie, w którym mieszka 	
	38.	Sytuacja na rynku pracy w UE	<ul style="list-style-type: none"> wymienia swobody wspólnego rynku i charakteryzuje swobodę przepływu osób 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje stopę bezrobocia wg BAEL w krajach UE i wyciąga wnioski podaje nazwy krajów UE o najwyższym poziomie bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny migracji zarobkowych Polaków podaje nazwy państw będących głównym celem emigracji zarobkowej Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różnicowanie warunków pracy i życia w UE (uwzględniając stopę bezrobocia i przeciętne roczne dochody) omawia znaczenie gwarancji jednakowych praw w krajach UE 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje możliwości zatrudnienia w kraje UE
WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA	39.	Handel zagraniczny. Współpraca gospodarcza Polski z zagranicą	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „eksport”, „import”, „bilans handlu zagranicznego” wymienia bariery ograniczające handel zagraniczny 	<ul style="list-style-type: none"> określa zakres współpracy międzynarodowej wymienia nazwy państw o największym udziale w handlu zagranicznym (eksportcie i imporcie) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce oraz wymienia korzyści wynikające z wymiany handlowej podaje przykłady polskich „hitów eksportowych” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia głównych partnerów handlowych Polski oraz omawia strukturę handlu zagranicznego i jego znaczenie dla naszego kraju analizuje wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawisko protekcjonizmu państwowego
	40.	Procesy globalizacji	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „globalizacja” wyjaśnia znaczenie terminu „antyglobalista” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje płaszczyzny globalizacji wymienia główne centra gospodarcze i finansowe świata 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę globalnych korporacji w rozwoju globalizacji wymienia i omawia korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji wymienia i charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji na poszczególnych jej płaszczyznach wyjaśnia pojęcia: „bezpośrednia inwestycja zagraniczna”, „inwestycje green-field” 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę Polski podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnicę między antyglobalistami a alterglobalistami